

**Recenzja dorobku dr Agnieszki Rumianowskiej w postępowaniu
w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie
 nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika**

Wstęp

Pani dr Agnieszka Rumianowska aktualnie jest adiunktem na Wydziale Nauk Humanistycznych i Informatyki w Akademii Mazowieckiej w Płocku. W latach 2006 - 2016 swoje kompetencje dydaktyczne doskonaliła jako starszy wykładowca na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku; Przez pół roku w ramach umowy zlecenia pracowała jako wykładowca w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego; w latach 2000-2005 – pracowała na stanowisku asystenta w Instytucie Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku; W latach: 1998-2000 – zatrudniona była w charakterze wykładowcy w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Płocku; a jakby tego było mało przez rok uczyła w Liceum Ogólnokształcącym im. S. Małachowskiego w swoim rodzinnym mieście, zaś w latach: 1995-1996 – była lektorem języka niemieckiego na Politechnice Warszawskiej w Płocku.

Dyplom magistra filologii germańskiej, kierunek: filologia germańska, uzyskała na Wydziale Neofilologii (1995), Uniwersytetu Łódzkiego; Dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa; specjalność: glottodydaktyka (2006), nadał jej Uniwersytet Warszawski; Temat rozprawy doktorskiej: *Współczesna kultura popularna w nauczaniu i uczeniu się języków obcych. Muzyczny wideoklip*. Promotorem w przewodzie doktorskim była prof. dr hab. Elżbieta Zawadzka-Bartnik; Pani Agnieszka Rumianowska była też związana z Szkołą Wyższą Psychologii Społecznej w Warszawie gdzie w ramach studiów podyplomowych w roku 2013 obroniła swoją pracę na temat *Konfliktów w rodzinie i mediacji rodzinnych*.

Swoje kompetencje dydaktyczne doskonaliła uczestnicząc w krajowych i zagranicznych konferencjach, seminariach, wykładach gościnnych, stażach. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na edukacyjnych kontekstach kultury popularnej ze szczególnym

uwzględnieniem nauczania i uczenia się języków obcych; fenomenie języka w aspekcie glottodydaktycznym (w tym również filozoficznym, psychospołecznym i historycznym); problematyce konfliktów (interpersonalnych, społecznych, wewnętrznych) w ujęciu psychopedagogicznym, kulturowym i egzystencjalnym; rozwijaniu kompetencji społecznych i komunikacyjnych; zagadnieniach egzystencjalnych w ujęciu pedagogicznym. Wielość obszarów badawczych podejmowanych ze względu na wykonywaną pracę, zadecydowało o tym, że prowadzone teoretyczne analizy oraz badania empiryczne Pani Agnieszki Rumianowskiej nie mają jednej linii rozwojowej co do zakresu treści, jak również warsztatu badawczego. Ma to swoje plusy i minusy. Niewątpliwym plusem jest próba łączenia tego co życie niesie z istniejącymi teoriami i podejmowanymi badaniami o charakterze empirycznym.

Ocena dorobku naukowego

Pani Agnieszka Rumianowska opublikowała jedną monografię autorską, 20 artykułów, 6 rozdziałów w książkach i 8 recenzji. Starannie przygotowane artykuły publikowane były w liczących się czasopismach naukowych: *Educational Philosophy and Theory*, *Kwartalnik Pedagogiczny*, *Chowanna*, *Studia Edukacyjne*, *Forum Pedagogiczne*, *Kwartalnik Edukacja*, *Kwartalnik Neofilolog*, *Praca Socjalna*, *Pedagogika Rodziny*, *Studia z Teorii Wychowania*, *Seminare*, *Poszukiwania Naukowe*.

W 18 artykułach Pani Doktor jest jedyną autorką, w dwóch jej udział procentowy wynosi 90%.

Jeden z artykułów pt. *Pedagogika egzystencjalno-personalistyczna. Zarys problematyki* został opublikowany w czasopiśmie „*Studia z Teorii Wychowania*”.

Pięć artykułów opublikowanych zostało w języku angielskim; dwie publikacje w języku niemieckim (w tym jedna przed doktoratem).

Jeden z jej artykułów został opublikowany w czasopiśmie z Listy Filadelfijskiej *Educational Philosophy and Theory* wydawanym przez Taylor & Francis (Impact Factor na poziomie 2.054; 2022/23), indeksowane w Web of Science i w Scopusie.

Sumaryczny wskaźnik Impact Factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania, wynosi 0,95.

Liczba cytowań publikacji według dostępnej bazy Google Scholar wynosi 23.

Indeks Hirscha opublikowanych prac, według dostępnej bazy Google Scholar, wynosi 2.

Z pięciu obszarów badawczych szczególnie interesująca z punktu widzenia pedagogiki i psychologii wydaje się być rozwijana przez Doktor Rumianowską problematyka konfliktów (interpersonalnych, społecznych, wewnętrznych) w ujęciu psychopedagogicznym, kulturowym i egzystencjalnym; rozwijanie kompetencji społecznych i komunikacyjnych jak również zagadnienia egzystencjalne w ujęciu pedagogicznym. Obszary te wskazują na ciekawość poznawczą z jaką realizowane są badania i naukowy rozwój Autorki, co dokumentują też publikowane artykuły, czy rozdziały w książkach. Szczegółowe zagadnienia będące przedmiotem badań stały się podstawą badań zawartych w monografii naukowej pt. *Młodzi dorośli wobec konfliktów w ujęciu filozofii i pedagogiki egzystencjalnej*. Liczącą 452 s. publikację wydało Wydawnictwo Naukowe Akademii Mazowieckiej w Płocku w 2022 r.

Recenzentami wydawniczymi monografii, o której mowa byli: Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski i Dr hab. Magda Karkowska, prof. UŁ.

Omawiana monografia stanowi końcowy efekt wieloletniej pracy naukowej Autorki, a także – jak sama pisze w autoreferacie – „wyraz refleksji podejmowanej w ramach działalności zawodowej oraz namysłu nad sytuacją egzystencjalną współczesnego człowieka” (autoref. s. 16). Inspiracją do rozpoczęcia badań nad doświadczaniem przez człowieka konfliktów niewątpliwie było ukończenie w 2012 roku studiów podyplomowych z zakresu mediacji i konfliktów rodzinnych na Uniwersytecie Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej jak również rozpoczęcie pracy w charakterze mediatora przy Sądzie Okręgowym w Płocku. Zetknięcie się w trakcie prowadzonych przeze Autorkę mediacji z problemem trudnych relacji międzyludzkich, a także szeregiem ludzkich kryzysów egzystencjalnych, skłoniło ją do poszukiwania odpowiedzi na pojawiające się w trakcie praktyki zawodowej pytania i dylematy. Próby wyjaśnienia złożoności problemów i tragizmu istnienia ludzkiego przy pomocy wybranych teorii wydawały się Autorce niewystarczające. Niezadowolające były również sugerowane w literaturze przedmiotu strategie i techniki rozwiązywania konfliktów. Wszystkie te doświadczenia wywołały w Autorce – jak sama wyznaje „potrzebę wnikięcia głębiej w problematykę wielowymiarowości, kompleksowości, a także celowości i sensu istnienia ludzkiego” (autoref. s. 16).

Problematyka i główne założenia monografii

Przedłożona do oceny monografia składa się z części teoretycznej, oraz empirycznej, zawierającej ustalenia metodologiczne, wyniki badań, ich analizę i interpretację. Część teoretyczna rozprawy stanowi kontekst obudowujący problematykę badań empirycznych, tworząc mapę kategorii teoretycznych i zakresów problemowych, w perspektywie której Autorka dokonuje interesującej analizy zebranego materiału badawczego. Część teoretyczna składa się ona z trzech rozdziałów: 1) *Filozofia egzystencjalno-personalistyczna. Inspiracje pedagogiczne*; 2) *Konflikt egzystencjalny i jego pedagogiczne znaczenie*; 3) *Konteksty pedagogiczne symboliki egzystencji i dylematów egzystencjalnych*.

Zamierzeniem teoretycznej części monografii, było uprawomocnienie pojęcia konfliktu egzystencjalnego jako kategorii pedagogicznej stanowiącej podstawę do projektowania koncepcji wychowania. Potencjał pedagogiczny konfliktu egzystencjalnego Autorka dostrzegła w odniesieniu do opisywania ontologicznej złożoności istnienia ludzkiego oraz opracowania wielowymiarowych oddziaływań wychowawczych. Zastosowanie nowej kategorii pedagogicznej potraktowała jako okazję do ukazania w nieco innym świetle szeregu fundamentalnych zagadnień egzystencjalnych i wynikających z nich konsekwencji pedagogicznych.

Realizacja postawionego przez Autorkę celu zakładała konieczność dokonania pogłębionej analizy dorobku myślicieli reprezentujących filozofię egzystencjalną, zestawienia najbardziej charakterystycznych jej wyróżników, a przede wszystkim ustalenia istotnych z pedagogicznego punktu widzenia, różnic pomiędzy nurtem teistycznym a agnostyczno-ateistycznym. Zrekonstruowanie wizji człowieka w perspektywie egzystencjalizmu teistycznego oraz agnostyczno-ateistycznego stanowiło niezbędny warunek prowadzenia dalszych rozważań na temat implementacji idei filozofii egzystencjalnej na grunt pedagogiczny. Wnioskiem wypływającym z przeprowadzonej analizy było ustalenie istotnych rozbieżności pomiędzy koncepcją człowieka nakreśloną przez egzystencjalistów agnostyczno-ateistycznych a ideą wychowania zorientowaną na wspomaganie człowieka w procesie samodoskonalenia i rozwoju osobowego. Poglądy filozofów agnostyczno-ateistycznych dotyczące możliwości dowolnego konstytuowania się w relacji z samym sobą i światem, głoszące brak możliwości odwoływania się do jakichkolwiek obiektywnych wartości, a także uwarunkowań charakterologicznych i społecznych, Autorka słusznie uznała za kwestie szczególnie problematyczne z pedagogicznego punktu widzenia.

Doktor Rumianowska biorąc pod uwagę poczynione przez siebie ustalenia, na pierwszym etapie badań, skupiła się przede wszystkim na założeniach egzystencjalizmu teistycznego, dostrzegając w nich zarazem szereg aspektów zbliżonych do personalizmu. Zwróciła uwagę na wspólne cechy egzystencjalizmu teistycznego i personalizmu takie jak: zmienność i dynamizm osoby ludzkiej, przypisanie prymatu istnienia nad tym, co stałe i niezmiennie, wskazanie na problematyczność istnienia ludzkiego, wyeksponowanie fenomenów autentyczności, zaangażowania i dialogiczności. Lokując swoje badania w obszarze egzystencjalizmu teistycznego i personalizmu Autorka nie dokonała całkowitego wyeliminowania z pola uwagi poglądów filozofów agnostyczno-ateistycznych. Chociaż nie stanowiły one dla niej wiodącej perspektywy badawczej, to jak sama pisze „odnalazłam w nich jednak szereg ciekawych inspiracji i wątków”, które dopełniały projektowaną przez nią koncepcję”. Takie podejście badawcze jest godne pochwały gdyż świadczy o poznawczej otwartości na prawdę gdziekolwiek ona się znajduje.

Odczytując dorobek egzystencjalizmu teistycznego w ujęciu pedagogicznym, dr Rumianowska jednocześnie zestawia go z pedagogiką personalistyczną co stanowiło podstawę do skatalogowania w kolejnej fazie pracy najbardziej charakterystycznych właściwości pedagogiki egzystencjalno-personalistycznej. Za cechy omawianego kierunku zasadnie uznała: wskazanie na problematyczność sytuacji egzystencjalnej człowieka, wyeksponowanie faktu nieustannego stawania się w wymiarze ontologicznym i etycznym, dowartościowanie fenomenu sumienia, łaski i wiary w transcendencję oraz podkreślenie powinności istoty ludzkiej do przekraczania obiektywnych sprzeczności w horyzoncie urzeczywistniania swojego człowieczeństwa i napełniania własnego istnienia sensem. Wartość pedagogiki egzystencjalno-personalistycznej dostrzegła przede wszystkim „w dopełnieniu idei społecznego przystosowania się o problematykę adaptacji podmiotowej i egzystencjalnej, w tym bycia autentycznego, poszukiwania swojego głębokiego ja oraz znajdowania nowych perspektyw znaczeniowych pozwalających odnaleźć się w swojej aktualnej sytuacji egzystencjalnej” (s.17).

Zasadnie też uznała, że wspomnianą powyżej problematyczność istnienia ludzkiego najlepiej oddaje fenomen konfliktu egzystencjalnego. Określiła go jako domagający się rozwiązania permanentny stan napięcia na skutek ścierania się w człowieku przeciwstawnych sił, dążeń i tendencji działania, będący efektem jego konfrontacji z obiektywnymi prawdami egzystencjalnymi: wolnością (i koniecznością), skończonością bytu ludzkiego (i nieskończonością), szeroko rozumianym losem (i dążeniem do szczęścia i bezpieczeństwa) oraz samotnością (i potrzebą bycia z drugim człowiekiem). Dokonując autorskiej wykładni

konfliktu egzystencjalnego, nacisk położyła na poszczególne jego źródła stanowiące obiektywne fakty egzystencjalne.

W zaproponowanym podejściu konflikt egzystencjalny potraktowany został jako immanentny i niepodważalny element istnienia ludzkiego, fenomen, od którego nie można uciec i w odniesieniu do którego – nie da się zastosować gotowych schematów działania i jednoznacznych rozwiązań. Z punktu widzenia prowadzonych rozważań za szczególne istotne Autorka uznała założenie, zgodnie z którym brak możliwości znalezienia jednoznacznych rozwiązań w obliczu obiektywnych sprzeczności nie oznacza, że człowiek skazany jest na porażkę czy też zawieszenie swoich działań. Przyjęcie takiego założenia pozwoliło Autorce sądzić że „Mimo iż w wymiarze obiektywnym sprzeczności nie da się rozwiązać w sposób definitywny, można się do nich ustosunkować na poziomie subiektywnym, kierując się głosem sumienia, wartościami, odnosząc się do doświadczanych przez siebie konfliktów pod kątem sensu istnienia” (s. 18).

Konsekwencje pedagogiczne, wynikające z poczynionych analiz, Autorka sprowadza do wyeksponowania wizji wychowania, w której kluczową rolę odgrywają wartości oraz postawy, pozwalające człowiekowi wznieść się ponad samego siebie, własne słabości i przeciwności losu, wytrzymywać wewnętrzne napięcie i spełniać mimo wszystko swoje osobowe właściwości. To dobrze, że w centrum uwagi znalazły się postawy otwartości, męstwa bycia i zaangażowania, implikujące skłonność do zawieszenia czy też rezygnowania z początkowych swoich założeń, zdolność do samoafirmacji i podejmowania ryzyka pomimo lęku, a także gotowość do aktywnego włączania się w sprawy życia i kreowania sensu. ”Bycie zaabsorbowanym czymś, otwartym na nowe przeżycia i doświadczenia, nadsluchującym znaków i szyfrów transcendencji to przeciwieństwo bycia obojętnym, zamkniętym we własnym świecie, skupionym na swoich oczekiwaniach i niezaspokojonych potrzebach”(s.18).

Rekonstruując założenia pedagogiki egzystencjalno-personalistycznej Autorka miała świadomość, że odczytywana przez nią koncepcja „nie wpisuje się raczej w dominujące dziś w wychowaniu praktyki i projekty społeczne oparte w dużej mierze na przesłankach utylitarnych i pragmatycznych, polegających na mierzeniu ludzkiego istnienia za pomocą kategorii efektywności i sukcesu przy jednoczesnym marginalizowaniu problemu ludzkiej słabości, cierpienia i egzystencjalnych lęków (tamże.).

Przeprowadzone w oparciu o bogatą literaturę przedmiotu analizy, skłoniły Autorkę do postawienia tezy, zgodnie z którą konflikt egzystencjalny nie może być traktowany w procesie

wychowania wyłącznie jako zjawisko negatywne, z którym należałoby walczyć z zamiarem wyeliminowania go z życia człowieka, lecz powinien być postrzegany jako punkt wyjścia do głębokiej autorefleksji, poszukiwania własnego ja i odpowiedzi na pytania o sens i celowość własnego istnienia. „Założenie to – jak zauważa Autorka omawianej pracy wiązało się z przyjęciem określonej wizji bytu ludzkiego rozumianego jako dynamiczna całość psychiczno-cielesno-duchowa, podmiot zintegrowany wokół swojego duchowego centrum, zawieszony pomiędzy przeciwnymi biegunami: możliwości i konieczności, skończoności i nieskończoności, a także dobra i zła, siły i słabości” (s.19).

Porządkując poczynione ustalenia dotyczące problematyki konfliktu egzystencjalnego Autorka doszła jednocześnie do wniosku, „że ograniczenie badań wyłącznie do wymiaru egzystencjalnego istnienia ludzkiego przy jednoczesnym wyeliminowaniu z pola uwagi zagadnień o charakterze psychospołecznym skutkować może utratą możliwości uchwycenia szeregu zagadnień istotnych z wychowawczego punktu widzenia” (s.). Efektem tych przemyśleń była zasadna decyzja o uwzględnieniu w realizowanym projekcie badawczym również koncepcji tożsamości wg E.H. Eriksona. „Uznałam, pisze Autorka – że (re)konstruowanie własnej tożsamości to proces w dużym stopniu zdeterminowany uwarunkowaniami egzystencjalnymi, w tym bolesnymi wydarzeniami losowymi. I odwrotnie, status przybranej tożsamości to istotny czynnik wpływający na sposób mierzenia się człowieka z konfliktami egzystencjalnymi” (s.19).

Empiryczną część pracy Autorka podzieliła na trzy kolejne rozdziały zatytułowane: 1) Konflikty egzystencjalne w narracjach młodych dorosłych. Metodologia badań; 2) Znaczenia przypisane konfliktom egzystencjalnym oraz 3) Postawy wobec konfliktów egzystencjalnych.

Osobiście uważam, że części część metodologicznej nie należało traktować jako preludium do części empirycznej. Kwestię tę pozostawiam jako otwartą i dyskusyjną. Zabrakło mi też należytego odniesienia się do wyników badań jakościowych w oparciu, o które wyciągane były wnioski o charakterze ogólnym. Uzyskane wyniki pozwalają wnioskować o konkretnych badanych przypadkach, natomiast w relacji do młodych dorosłych jako przyjętej kategorii badanej należało zachować większą powściągliwość. W sytuacji badań tego typu zawsze rodzi się zasadna wątpliwość na ile wyniki takich badań możemy uogólniać i odnosić do postawy wszystkich młodych dorosłych wobec konfliktów.

Celem badań Autorka uczyniła poznanie znaczeń, jakie młodzi dorośli w wieku od 20 do 31 roku życia nadają doświadczanym przez siebie konfliktom. W takim potraktowaniu celu

badan zasadnym było przyjęcie szerokiego rozumienia znaczenia, obejmującego swoim zakresem złożony kompleks zjawisk i rozległych implikacji, w tym postawy wobec konfliktów oraz ich rolę w kształtowaniu tożsamości młodych dorosłych. Podobnie jak zasadnym okazało się potraktowanie konfliktu jako konstruktu, pewnej ramy pojęciowej, pojęcia konceptualnego używanego. zjawiska będącego przedmiotem zainteresowania teoretycznego, odnoszące się do istoty i przejawów fenomenów, których nie da się bezpośrednio zaobserwować.

Pragnąc wejrzeć w świat osób badanych, odczytać ich wielowymiarowe doświadczenia i przeżycia, a także uchwycić złożony kontekst doświadczania przez nich konfliktów egzystencjalnych, Autorka zdecydowała się na zastosowanie badań biograficznych. Posłużyła się przy tym triangulacją metodologiczną, wykorzystując analizę (wywołanych) dokumentów osobistych oraz wywiad narracyjny. Dokumenty osobiste (biograficzne) zebrała od trzynastu osób, którzy opisali w nich swoje doświadczenia ujęte pod postacią dylematów, rozterek, dramatów, kryzysów egzystencjalnych i innych napięć. Wywiady narracyjne przeprowadziła z dziesięcioma osobami, postępując zgodnie z dyrektywami metodologicznymi zaproponowanymi przez Fritza Schütza. Do wywiadów zaprosiła osoby, wyłonione zgodnie z zasadą doboru celowego, tj. osoby znajdujące się w okresie wczesnej dorosłości, w życiu których pojawił się przynajmniej jeden z następujących problemów życiowych: śmierć osób najbliższych, przemoc, choroba, doświadczenie pogardy i odmowy uznania ze strony otoczenia, niepowodzeń w realizacji własnych marzeń czy też trudności w nawiązaniu relacji interpersonalnych. Autorka przyjęła, że zastosowane kryterium pozwoli jej uchwycić szerokie spektrum doświadczeń ludzkich w zakresie konfrontowania się człowieka z własną wolnością, losem, skończonością i samotnością. Zasadnie starała się wyodrębnić przypadki kontrastowe, tj. uwzględnić biografie osób, które poradziły sobie z problemami oraz te, które poniosły w tym zakresie porażkę biograficzną. Tak więc wybór osób znajdujących się w okresie wczesnej dorosłości nie był przypadkowy.

Podstawową kategorią pojęciową, wokół której dr Rumianowska zorganizowała swoje poszukiwania badawcze, był konflikt, jego źródła, sposoby jego rozumienia, przyjęte wobec niego postawy, oraz wynikające z nich konsekwencji. Autorkę interesowały przede wszystkim znaczenia, jakie badani nadają swoim doświadczeniom, przeżyciom, wydarzeniom i drugiemu człowiekowi w określonych kontekstach ich życia. Nie mniej istotna była też chęć odsłonięcia szerszego układu społecznego, złożonego kontekstu okoliczności zewnętrznych skutkujących uwikłaniem podmiotu w problematyczne uwarunkowania losowe i relacyjne. W tym ujęciu Autorce badań zależało przede wszystkim na rozpoznaniu sił pozwalających jednostce na

przekształcanie siebie i otaczającego ją świata, a także sił blokujących jej działania i dążenia. Analiza zebranych materiałów biograficznych polegała na uporządkowaniu dokumentów pod kątem zawartych w nich myśli, zrekonstruowaniu przekonań i sposobów myślenia badanych, a także wnioskowaniu o zjawiskach, procesach i postawach ludzkich głównie poprzez ustalenie i opisywanie cech formalnych i treściowych tychże dokumentów.

W procesie analizy centralne miejsce zajęło kodowanie, polegające na wyszukiwaniu i etykietowaniu kategorii analitycznych, a następnie nadawaniu im określonych znaczeń. Analiza zebranych wywiadów narracyjnych polegała natomiast na odtworzeniu historii życia narratorów ze szczególnym uwzględnieniem rekonstrukcji znaczeń, jakie przypisują oni swoim doświadczeniom biograficznym. Analiza została przeprowadzona wielopoziomowo i wieloetapowo, obejmując swoim zakresem analizę formalną, opis strukturalny oraz analityczną abstrakcję. Najważniejszym etapem przeprowadzonego procesu badawczego było wyodrębnienie i scharakteryzowanie struktur procesowych, ilustrujących różne sposoby ujmowania i interpretowania przez badanych ich dotychczasowego życia. W trakcie analizy Autorka pod uwagę wzięła: biograficzne schematy działania, wzorce instytucjonalne, przemiany tożsamościowe i trajektorie cierpienia.

Wyniki badań empirycznych

Analiza dokumentów osobistych pozwoliła Autorce na skonstruowanie ogólnej mapy znaczeń, obrazującej różne sposoby interpretowania przez narratorów doświadczanych przez nich konfliktów. Wnioski, jakie zebrałam w trakcie tej fazy badań, uświadomiły jej zarazem niewystarczalność zastosowanej techniki badawczej i utwierdziły ją w przekonaniu o konieczności spojrzenia na badane zjawisko jeszcze z innej perspektywy badawczej. Dla Autorki stało się jasne, że zrekonstruowanie pełnych profili biograficznych, odtworzenie organizacji i struktury doświadczeń życiowych narratorów, a także uchwycenie perspektywy pedagogicznej rozwoju człowieka staje się w pełni możliwe dopiero po przeprowadzeniu badań z użyciem obu technik (tj. analizy dokumentów osobistych i wywiadu narracyjnego).

Podstawowym kryteriami różnicującymi narracje Autorka zasadnie uczyniła postawę wobec konfliktów, postawę ucieczki i postawę buntu. Przyjęcie postawy buntu poprzedzone zostało doświadczeniem pogardy i braku uznania.

Przeanalizowane przez Autorkę biografie, pokazują, że przyjęcie destrukcyjnych postaw wobec doświadczanych przez siebie konfliktów powiązane jest z brakiem uznania obiektywnych sprzeczności wpisanych w istnienie ludzkie i, co za tym idzie -

nieakceptowaniem własnej sytuacji egzystencjalnej. Człowiek zużywa wówczas wszystkie siły vitalne na nieustanne analizowanie swoich nieszczęść lub walkę z nieuchronnym losem. Jest skoncentrowany na zadawnionych urazach i krzywdach, nie dostrzegając innych perspektyw znaczeniowych. Przyjmując roszczeniową postawę wobec rzeczywistości, biernie oczekuje, aż jego żale zostaną wysłuchane a potrzeby zaspokojone. Niemożność zadowolenia się w świecie rodzi poczucie bezdomności egzystencjalnej, manifestującej się pod postacią bezmyślnego podążania za tym, co powierzchowne i ulotne, ucieczką od rzeczywistości w świat pozorów i marzeń, czy też utraty wiary w sens podejmowanych działań. Z badań przeprowadzonych przez Autorkę wynika, że narratorzy reprezentujący destrukcyjne postawy postrzegają konflikt w kategoriach trudnego do opanowania chaosu, rozprzestrzeniającego się w różnych sferach ich życia, jako zjawisko mające wyłącznie niszczycielski charakter, wywołujące w nich poczucie głębokiej bezsilności, gniewu lub frustracji.

Inną wyodrębnioną przez Autorkę postawą jest męstwo bycia, Ilustruje się ono w podejmowaniu zdecydowanego działania wbrew przeciwnościom losu. Postawa ta opiera się na sile moralnej człowieka, poczuciu obowiązku i przekonaniu o mocy własnej wolności. Narratorzy reprezentujący ową postawę próbują zrozumieć wezwanie sumienia, dokonując świadomego wyboru uczestnictwa w wydarzeniach losowych. Stojąc w obliczu serii wyzwań, wykazują się znaczną refleksyjnością, podejmując działania mające na celu obronę własnej podmiotowości i napełnienie życia sensem. Konflikty egzystencjalne traktują jako impuls do przekraczania istniejących ograniczeń, poszukiwania szczytów transcendencji, nowych dróg i rozwiązań. Doświadczeniem, które poprzedza przyjęcie postawy męstwa bycia, jest w analizowanych przez Autorkę narracjach konfrontacja z nagromadzonym wcześniej potencjałem trajektoryjnym. Ten ostatni nie uaktywnia się jednak, lecz zostaje zneutralizowany dzięki usilnym dążeniom do realizacji własnych planów biograficznych i wykorzystaniu sił vitalnych pod postacią ufności, wolnej woli, wyobraźni i wierności.

Ocena całościowa rozprawy habilitacyjnej

Wnikliwa lektura monografii Pani dr Agnieszki Rumianowskiej pt: *Młodzi dorośli wobec konfliktów w ujęciu filozofii i pedagogiki egzystencjalnej* pozwala ją uznać za wyróżniające się osiągnięcie stanowiące wkład w rozwój ciągle mało znanego w literaturze polskojęzycznej nurtu pedagogiki egzystencjalnej. Już samo zaprojektowanie koncepcji wychowania biorącej za punkt wyjścia problematykę konfliktu egzystencjalnego obrazującego problematyczność i złożoność istnienia ludzkiego zasługuje na uznanie, a co dopiero opracowanie konfliktu egzystencjalnego jako kategorii pedagogicznej, poprzez ukazanie źródeł

konfliktu w ujęciu filozofii egzystencjalnej oraz zobrazowanie ich kontekstów pedagogicznych czy dokonanie konceptualizacji egzystencjalno-personalistycznych podstaw wychowania poprzez zastosowanie nowych sposobów opisu, uściślenie pojęć oraz połączenie ich w nowe całości. Zaproponowana autorska wizja pedagogiki egzystencjalno-personalistycznej różni się pod pewnymi względami od tych już zrekonstruowanych. Jej znakiem rozpoznawczym jest przede wszystkim wyeksponowanie złożoności, sprzeczności i problematyczności istnienia człowieka, i, co się z tym wiąże - potrzeby podejmowania bardziej kompleksowych, wielokierunkowych i wielopłaszczyznowych oddziaływań wychowawczych. Niewątpliwym osiągnięciem omawianej dysertacji jest też całościowe zestawienie form oddziaływania pedagogicznego uwzględniające złożone uwarunkowania egzystencjalne istnienia ludzkiego, adekwatne do wizji człowieka w pedagogice egzystencjalno-personalistycznej; czy przywrócenie właściwej rangi wielu zapomnianym zagadnieniom pedagogicznym, i spojrzenie na nie z innej niż do tej pory perspektywy. Jeszcze innym osiągnięciem Autorki jest ukazywanie w nowym świetle szeregu aspektów związanych z kształtowaniem własnej tożsamości dzięki dopełnieniu problematyki psychospołecznej o perspektywę egzystencjalną oraz uwzględnienie wzajemnego oddziaływania uwarunkowań egzystencjalnych i środowiskowych.

Kolejnym niewątpliwym osiągnięciem jest stworzenie typologii postaw przyjmowanych przez badanych narratorów wobec doświadczanych przez nich konfliktów egzystencjalnych na podstawie kontrastowego porównywania biografii; sprofilowanie układów doświadczeń biograficznych skutkujących przyjęciem jednej z wyżej wymienionych postaw; stworzenie typologii narracji ze względu na sposób postrzegania przez badanych obiektywnych sprzeczności egzystencjalnych; czy zestawienie praktyk scalających tożsamość w kontekście doświadczania przez człowieka konfliktów egzystencjalnych.

Jakkolwiek omawiana praca nie wyczerpuje całkowicie problematyki konfliktów egzystencjalnych w ujęciu filozoficznym i pedagogicznym to jednak poczynione przez Autorkę ustalenia stanowią nowatorskie osiągnięcie użyteczne zarówno dla współczesnej teorii jak i praktyki wychowawczej o czym już w latach osiemdziesiątych donosiła literatura włoskojęzyczna, francuskojęzyczna czy niemieckojęzyczna.

INNE FORMY AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ

Ważnym elementem rozwoju naukowego Pani doktor Rumianowskiej był jej udział w różnego rodzaju przedsięwzięciach mających na celu pozyskanie grantów badawczych. W ramach swojej działalności naukowej habilitantka uczestniczyła w kilku projektach

Granty i projekty badawcze

Granty zrealizowane:

- W roku 2018 Habilitantka wzięła udział w pierwszej edycji konkursu Prezydenta Miasta Płocka na finansowanie grantów badawczych realizowanych w ramach zadania *Współpraca z wyższymi uczelniami*. Uzyskała wówczas grant na lata 2018-2019 na realizację projektu badawczego: *Doświadczenie konfliktów w życiu człowieka. Perspektywa teoretyczna i empiryczna*. Projekt badawczy obejmował m.in. prowadzenie badań naukowych na terenie Niemiec i Wielkiej Brytanii oraz udział w konferencji międzynarodowej.
- Uczestniczyła również jako członek zespołu badawczo-szkoleniowego w projekcie *Talent - Wiedza - Umiejętności* (luty- marzec 2018 roku) realizowanego przez Miejski Urząd Pracy w Płocku. W ramach projektu przeprowadziła badania dotyczące opinii osób bezrobotnych na temat ich oczekiwań życiowych i zawodowych, a także cykl wykładów na temat świadomego kształtowania własnego rozwoju zawodowego.

Złożone wnioski o projekty badawcze:

- W 2023 roku wzięła udział - jako członek zespołu projektowego - w przygotowaniu wniosku pod tytułem *Welcome to Plock - budowanie potencjału Akademii Mazowieckiej w Płocku w zakresie umiędzynarodowienia*. Wniosek został złożony do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w ramach programu *Welcome to Poland*. Wniosek nie został jeszcze rozstrzygnięty.
- W 2023 roku złożyła jako kierownik projektu wniosek do Ministerstwa Edukacji i Nauki w konkursie Nauka dla Społeczeństwa II. Zaplanowany projekt zatytułowała: *Badanie uwarunkowań i mechanizmów kształtowania tożsamości współczesnej młodzieży*.
- **Wśród wniosków nie rozstrzygnięte pozytywnie** znalazł się wniosek mający na celu zdobycie środków na zaplanowaną prze Habilitantkę kwerendę biblioteczną w Niemczech. Aplikowała również o stypendium na przeprowadzenie badań w Bibliotece Państwowej w Berlinie. Konkurs odbywał się pod hasłem: *Stipendienprogramm der Stiftung Preußischer Kulturbesitz*.

Wnioski złożone o realizację projektów popularnonaukowych

- W 2022 roku Doktor Rumianowska uczestniczyła jako członek zespołu projektowego w przygotowaniu wniosku pod nazwą *Mazowieckie Spotkania z Nauką*. Wniosek został złożony do Ministerstwa Edukacji i Nauki w ramach programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki

II. Wniosek nie został jeszcze rozstrzygnięty.

Konferencje krajowe i zagraniczne

Koncepcje autorskich badań krystalizowały się nie tylko w trakcie jej samodzielnej pracy naukowej, lecz również podczas dyskusji naukowych, m.in. w ramach udziału w konferencjach międzynarodowych i krajowych. Najważniejsze z nich to:

- **Lublin, 6.09.- 08.09.2010 r.** Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego: Niezwykły uczeń - indywidualne potrzeby edukacyjne w nauce języków obcych.

PREZENTACJA: O różnicach między płciami w kontekście uczenia się języków obcych.

- **Olsztyn, 22.09.-23.09.2011 r.** Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Pedagogika wobec stereotypów.

PREZENTACJA: Stereotypy płci w podręcznikach do nauki języka obcego.

- **Białystok, 21.09.-23.09.2016 r.** IX Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. Ku życiu wartościowemu. Idee – koncepcje – praktyki.

PREZENTACJA: Poczucie bezradności w relacjach międzyludzkich. Implikacje pedagogiczne.

Gdańsk, 12.06.-13.06.2017 r. International Conference: Educational Role of Language Social and Cultural Determinants (Second conference of the Word Didactics series).

PREZENTACJA: Language education with special attention paid to bilingualism. An ontological perspective.

Włochy, Neapol, 15.11.-17.11.2018 r. International Conference: Surviving and Thriving: Education in Times of Change. „Happiness, Capabilities, and Opportunities”.

PREZENTACJA: Critical perspectives on the happiness and freedom in the view of conflict experience.

- **Wielka Brytania, Brighton, 29.07.-01.07.2018 r.** European Conference on Education.

PREZENTACJA: Existential Perspective on the Phenomenon of Conflict in Human Life and Its Educational Implications.

- **Warszawa, 16.05-17.05.2018 r.** Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Wartości w europejskich systemach edukacyjnych.

PREZENTACJA: Dostrzeganie wartości i sensu w doświadczaniu konfliktów. Implikacje pedagogiczne.

- **Warszawa, 18.09.– 20.09.2019 r.** X Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii.

PREZENTACJA: Pedagogika wobec konfliktów w życiu człowieka. Perspektywa personalistyczno-egzystencjalna.

- **Poznań, 20.09. – 22.09.2022 r.** XI Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. Przesilenie. Budujmy Lepszy Świat w sobie i pomiędzy nami.

PREZENTACJA: Konflikty egzystencjalne w narracjach młodych dorosłych. Implikacje pedagogiczne.

Wykłady gościnne

W ramach współpracy naukowej z przedstawicielami uniwersytetów zagranicznych Habilitantka poprowadziła łącznie 9 wykładów gościnnych w Niemczech, Albanii, Gruzji i Czarnogórze. Sześć z nich wygłosiła w języku niemieckim, a trzy w języku angielskim.

Udział w seminariach i członkostwo w towarzystwach naukowych

Projekty badawcze konsultowała z przedstawicielami świata nauki, w tym uczestnikami różnych seminariów naukowych. Spotkania, w jakich uczestniczyła, były okazją do wymiany myśli i przedyskutowania planów naukowych, a także własnych wątpliwości.

- Od 2018 roku uczestniczyła w Ogólnopolskim Seminarium Doktorskim i Podoktorskim prowadzonym przez prof. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego, dr hab. Magdę Karkowską oraz dr hab. Alinę Wróbel. W ramach seminarium miała okazję trzykrotnie zaprezentować swoje przemyślenia, ustalenia i wyniki badań własnych:

Od 2018 roku bierze udział w seminariach naukowych organizowanych przez ks. prof. dr hab. Jarosława Michalskiego.

- Od 2018 roku bierze też udział w pracach Zespołu Pedagogiki Młodzieży, który istnieje przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Dopełnieniem jej aktywności naukowej w wyżej wymienionym zakresie jest udział w kilku towarzystwach naukowych takich jak:

- Towarzystwo Naukowe Płockie; • Polskie Towarzystwo Pedagogiczne; • Towarzystwo Kultury Języka

Staż naukowe

Swoją aktywność naukową dr Agnieszka Rumianowska realizowała również za granicą. Aktywność ta przyjmowała zróżnicowane formy i miała różny zakres.

Habilitantka zrealizowała trzy kwerendy naukowe w bibliotekach zagranicznych w Niemczech i Wielkiej Brytanii:

Kwerenda w Niemieckiej Bibliotece Narodowej we Frankfurcie nad Menem, 03.12.2018 – 21.12.2018 r.

Kwerenda w Niemieckiej Bibliotece Narodowej w Lipsku, 01.09.2019- 15.09.2019 r.

Kwerenda w Brytyjskiej Bibliotece Narodowej w Londynie, 16.06.2019- 23.06.2019r.

- Odbyla wizytę studyjną na Uniwersytecie Kolońskim w Niemczech w dniach 23-29.10.2022 r. W ramach wizyty studyjnej miała okazję uczestniczyć w prelekcjach i dyskusjach dotyczących współpracy narodowej oraz prowadzonych na Uniwersytecie badań naukowych.

- W ramach programu Erasmus w dniach 17.04. – 22.04.2023 r. odbyła wizytę w Podgoricy. Podczas pobytu na Uniwersytecie poprowadziła zajęcia dla studentów oraz wygłosiła wykład plenarny.

Działalność dydaktyczna

Swoje umiejętności i zdobytą wiedzę Habilitantka wykorzystuje jako mediator, wykładowca, promotor prac licencjackich na kierunku pedagogika, a także organizator różnego rodzaju przedsięwzięć, w tym studiów podyplomowych oraz działań o charakterze popularnonaukowym.

Działalność w zakresie popularyzacji nauki

- Była główną inicjatorką i organizatorką projektu pt. *Płockie spotkania z nauką*. Wydarzenie zostało objęte honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego. W okresie od 01.01.2022 r. do 30.06.2022 r. zorganizowała cykl wykładów otwartych skierowanych do wszystkich mieszkańców miasta Płocka i okolic.
- Przez wiele lat współpracowała z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Płocku. Prowadziłam wykłady plenarne oraz kursy języka niemieckiego dla seniorów. Wykłady plenarne dla seniorów Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
- Prowadziła wykłady dla osób bezrobotnych, pracowników różnych instytucji publicznych, a także dla osób odbywających karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Płocku.
- Brała udział w corocznie organizowanych Powiatowych Konkursach Wiedzy o Francji, Niemczech, Rosji i Wielkiej Brytanii w szkołach ponadpodstawowych, m.in. w Zespole Szkół im. Stanisława Staszica w Gąbinie.

Działalność w zakresie organizacyjnym

W Uczelni, w której pracuje, Habilitantka wykonuje szereg działań o charakterze organizacyjnym, związanych m.in. z pełnionymi funkcjami.

- Od 2020 r. jest Dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych i Informatyki Akademii Mazowieckiej w Płocku. Kieruje bieżącą działalnością wydziału, organizuję i kontroluję proces dydaktyczny na poszczególnych kierunkach studiów (pedagogice, pracy socjalnej, filologii angielskiej, psychologii, informatyce, nowych mediach, pedagogice specjalnej, pedagogice przedszkolnej i wczesnoszkolnej). Dbam o rozwój wydziału i sprawuję nadzór nad działalnością dydaktyczną pracowników wydziału. Współpracuję z kierownikami kolegiów w zakresie prowadzenia działalności naukowej.
- Od 2015 r. jest Pełnomocnikiem Rektora ds. Jakości Kształcenia. Jest odpowiedzialna za prawidłowe funkcjonowanie ogólnouczelnianego systemu zapewniania jakości kształcenia. Koordynuje działania ogólnouczelniane służące ewaluacji i podnoszeniu jakości kształcenia, a także działania w ramach przygotowania poszczególnych kierunków do akredytacji przed Polską Komisją Akredytacyjną.

- W latach 2017-2019 pełniła funkcję kierownika studiów podyplomowych. Była główną inicjatorką i organizatorką dwóch kierunków studiów: Rozwój osobisty - studia coachingu (2017/2018) oraz Negocjacje i mediacje (2018/2019). Do moich obowiązków należała m.in. organizacja studiów i nadzór nad ich przebiegiem, opracowanie programu studiów podyplomowych oraz organizacja zajęć.
- W latach 2008-2016 była członkiem Senatu Uczelni, opiniując różnego rodzaju uchwały, strategie rozwoju Uczelni oraz sprawozdania z realizacji działań podejmowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne Uczelni.
- Przez wiele lat pełniła funkcję uczelnianego opiekuna praktyk zawodowych, nadzorując praktyki zawodowe studentów kierunku pedagogika.
- Ważnym obszarem jej aktywności organizacyjnej była współpraca z innymi pracownikami Uczelni w ramach przygotowywania do Ministerstwa Edukacji i Nauki wniosków o pozwolenie na uruchomienie nowych kierunków studiów. Brałam aktywny udział m.in. w pracach nad uruchomieniem studiów II stopnia na kierunku pedagogika (w 2014 roku) oraz studiów I stopnia na kierunku Nowe Media (w 2016 roku), projektując efekty uczenia się i programy studiów. W roku akademickim 2021/2022 była główną osobą odpowiedzialną za przygotowanie wniosku o pozwolenie na uruchomienie pięcioletnich studiów magisterskich na kierunku psychologia.
- W latach 2009-2014 uczestniczyła w organizacji konferencji naukowych: krajowych oraz międzynarodowych. Była koordynatorem: 1) V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej: Język - literatura - kultura: konteksty glottodydaktyczne: 9-10 maja 2011 r., Soczewka/Płock; 2) II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej: Interdyscyplinarność w glottodydaktyce: język - literatura - kultura: 14-15 maja 2007 r., Soczewka/Płock; 3) III Międzynarodowej Konferencji Naukowej: Interdyscyplinarność w glottodydaktyce: język - literatura - kultura: 18-19 maja 2009 r., Soczewka/Płock; 4) Konferencji Ogólnopolskiej: Aktywność osób starszych - moda czy konieczność?, 21 listopada 2012 r., Płock.
- Zasiadała w Komitecie naukowym i prezydium komitetu naukowego: 1) IX Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej W drodze ku wartościom. Studenckie interdyscyplinarne badania naukowe, 11 kwietnia 2019 r.; 2) X Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej: Badania naukowe studentów w trosce o teraźniejszość i przyszłość, 22 kwietnia 2021 r. oraz 3) XI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, Teraźniejszość i perspektywy w badaniach studenckich, 26 kwietnia 2022 r.

- Była współorganizatorem: 1) II Konferencji Naukowej Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań. Praca nauczyciela z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, Płock, 21 listopada 2019 r., 2) VIII Międzynarodowej Konferencji: Nowy Wymiar Filologii Języki, Literatura, Językoznawstwo, Kultura 3) aktualnie: IX Międzynarodowej Konferencji: Nowy Wymiar Filologii - Języki, Literatura, Językoznawstwo, Kultura, 29 maja – 4 czerwca 2023 r.

Działalność w zakresie organizacyjno-dydaktycznym

Aktywnością, która ma charakter organizacyjno-dydaktyczny, jest udział w dwóch projektach pozanaukowych:

- Udział w projekcie POWR. Program Praktyk Zawodowych w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (2015- 2016). Celem projektu było podniesienie kompetencji zawodowych studentów Akademii Mazowieckiej w Płocku, pogłębienie ich wiedzy i umiejętności zdobytych w czasie studiów oraz nawiązanie współpracy z potencjalnymi pracodawcami.
- Udział w projekcie POWR. Podniesienie Jakości Kształcenia w odpowiedzi na potrzeby społeczno-gospodarcze Powr. (2018-2019). W ramach projektu pracowała nad dostosowaniem programów studiów do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego, modyfikując programy studiów na kierunkach: Nowe Media oraz Praca Socjalna.

Wiedzą naukową i praktycznym doświadczeniem zawodowym Habilitantka dzieli się ze studentami studiów licencjackich, magisterskich i podyplomowych.

- Prowadzi przedmioty takie jak m.in.: Mechanizmy powstawania, eskalowania i rozwiązywania konfliktów; Mediacje rodzinne; Mediacje w sprawach karnych i nieletnich; Strategie oraz techniki negocjacyjne i mediacyjne; Rozwiązywanie konfliktów i mediacje w placówkach oświatowych; Negocjacje; Wstęp do nauk o komunikacji; Komunikacja interpersonalna; Metodyka pracy mediatora.
- Przedmioty, które prowadzi, powiązane są z jej zainteresowaniami badawczymi oraz doświadczeniem zawodowym zdobytym poza uczelnią wyższą.

W latach 2015-2021 prowadziła seminaria dyplomowe. Wypromowała łącznie 40 prac licencjackich z pedagogiki oraz 19 prac dyplomowych na studiach podyplomowych.

Nagrody i wyróżnieni

Za swoją działalność organizacyjną, dydaktyczną i naukową Habilitantka otrzymała łącznie 18 nagród Rektora Uczelni. (Szczegółowy ich opis znajduje się w autoreferacie, s. 35).

Habilitantka została też odznaczona srebrnym medalem za długoletnią służbę. Odznaczenie to przyznane jej zostało przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polski w dniu 26.02.2019 r.

Konkluzja

W moim przekonaniu podejmowane przez dr Agnieszkę Rumianowską działania układają się w dość spójny, chociaż złożony obraz jej zainteresowań. Dorobek naukowy, na który składają się jej działania o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym wnosi cenny wkład do pedagogiki ogólnej oraz teorii wychowania. Stanowi o nim rzetelność badań jakościowych i otwarcie nowych perspektyw badawczych. Na wyróżnienie zasługuje aktywność w naukowym środowisku o zasięgu krajowym i międzynarodowym, szczególnie w zakresie upowszechniania wypracowanych przez siebie strategii teoretycznych oraz empirycznych. Cenne też są Jej bogate działania organizacyjne i dydaktyczne.

Całokształt Jej dorobku spełnia wymagania zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, wraz z nowelizacją tejże Ustawy z 2023r. Wobec powyższego wnioskuję o nadanie dr Agnieszce Rumianowskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Lublin 20 stycznia 2024 r.

Prof. dr hab. Alina Rynio